

درگاه

اون بش كونده بر نشر اولنور علم و صنعت مجموعه سی

ایکنجی سنه: دردنجی جلد

نومرو: ۳۹

۲۰ تشرین ثانی ۳۳۸

مُصَنَّاخَجَنَه

اختیارلر مدینتی

احمد هاشم بکله سجه مئه دایر برکون حسبه جالده بولنورکن بردنره سوزیمی کسیدی و فریاد ایدر کی: « عزیزم ، دیدی ، بز هیمز اختیارلر ، بوتون تریه واراده من اختیارلرله یوغورولشدر . استانبوله ، حتی نه طرفه باقارسه باق . هرکسده براختیارسکونی ، بر اختیار ذوق وار . ادبیاتیمز ، موسیقیمزی ، علمیمزی ، اداره منمزی ، فلسفه منمزی حتی دیمز هب اختیارلرله کورمه یامشدر . نزهه باقسه اختیارلرله مدینتی ایچنده محصور اولدیمیزی کوروروز . عادتلریمز ، اکلنجه لرمیز ، تریه و معاشرتمز ، عائله حیاتمز ، مکتب و مدرسه لرمیزده هب اختیارلرله اراده لری سلطنت سوزوور . قونوشمه لرمیز ، یازیلریمز ، کینه مه لرمیز ، یورویشلریمز بیل هب اختیار! بزده یاشامایان یالکنز کنجکلر . هیمز اختیارلر قادیار اوصلو وسا کنز . دها دونه قادیار بش یاشنده چوققلرک بایرام البسه لری ، قالوش بوتینه وارنجه قادیار ، هب اختیار تقابیدی . کنجکلک تک بزقی یوق . یگانه وظیفه سی اختیارلرله اراده لرمیزه اطاعت! هیچ خبر من اولادن اختیارلرله سجه سی اوله برلیشورزکه ... »

*

اعتراف ایدمه که « کول ساعتلی » شاعرنیک تا ایچندن کلن بو فورانی بینی آکسزین دوکولن قاینار برصوکی حاشلادی . درحال بوتون تداعیلریمک آلت اوست اولغه باشلادیقی دویدم ، بر شاعر حدسه بولنان بوحقیقت کولرجه باشمده اوغولدادی . کندیمی تسلی اتمک ایچونمی بیلیورم برمدت بوقیای حکملری شاعرلرک فرط حساسیت وخیله شنه باغیشلامق ایستدم . فقط بر دلرو نه وجدانی ، نه ده محاکمه ی تطمین ایدمه دم . نهایت بو ایجه دقت ، روحی بر مسئله یه ، دها دوغروسی ، سکون واستراحت فلسفه سنه تلق اییدیور دیدم و مسلکم دائره سنده دوشونمکه باشلادم . نهایت اختیارلرله کنجکلک سجه سنده حاکم اولان فعالیت تمایلینی خاطرلادم . اختیارلرله حیاتک برهنالی اولقی اعتبارلرله ضروری

و مکتب برتبیلکدر . تفکر و حساسیتیمزک آلتی اولان نسج عصبی ایله اراده لرمیزک واسطه اجراییه سی اولان نسج عضلی اختیارلرله ضمووره اوغرامشدر . بو اک مهم انسجه تک ضررینه اولارق یالکنز نسج منضم کی سفلی برنسج حال انکشافده در . کوچوک شریانلر طیفاته یوز طوطیینی ایچونده دوران دم ناتماددر . جله عصبیه ، جکرلر ، غدد انفاویه تفک و جملرندن غائب ایشدر .

اتلری وجودینی بیله دوغرو طوئامه جی قادیار کوشه مش چورومشدر . بو تک ایچون اختیارلرله کتلی آغیر ، تیرمه رک و اصابتسدر . بوتون حیرات حیاتیملر فعالیت حیاتیته تک تنافسی دولایسیله تردیه اوغرامشدر .

روحي تردیلر کلنجه بولر : ضعیف حافظه ، اعتیادلر اسارت ، کورمه نکاردن تمیز ، یکی فکرلی مزج و تنافی طاقسزاقی ، باشقه لرنیک اراده لرنه اقتیاد کی حالدر . فضله اولارق حس و هیجانلر ، اختراصلر دارالمشدر . حیاتیات برچونی سیلینمش و سونمشدر . ذاتا بوتون روحی تردیلرله اک اول ییقیلان اک یوکک واک متکامل حس و فکرلدر . اک صرکه قالا لردم اک ابتدائی انسیاقلدر . بو تک ایچون اختیارلرله قالا ن یگانه واک قوتلی میل ، جاتی قوروقی انسیاق خودکامانه سیله یه عین غایبه مطوف و بو انسیاقک برشکل دیکری اولان شخصی سلامت اخرویه قایفوسنه معاق بر حس دیندر . حیاتیاده حاصل اولان بواخطاط طبیعتله مخیله یی ده فقیرلشدیرر . بوسیدین اوزون امیدلر یعنی مفکوره ایله کنیش تفکرلرله بلاغیه یله جک حساسیت وخیله نحر و مددرل دارالمش بر استقبال ایچون اوزون وکنیش امالر بسله مک نه یه یاراه جی ؟ ایشته « کیسی قورتاران قایداندر » ، « هر قویون کندی باجاندن آصلیر » حکمتلری هب اختیارلرله سجه سنک مفکوره لدر . بو مفکوره یالکنز حیات خصوصیه وافراده ده حکم سورمه کلر قالا مش برچوق زمانلرملی حیاتمزه عاجز و مسکین زوللر اوینامشدر . صوگ دورلک نیجه وزرا وکلای وحتی پادشاهلری هب بواختیار مفکوره سیله زهرلنیشلری . مرحوم بوتون مؤسسه لرمز اختیار مفکوره وسجه سنک شاه اتلری ایدلر . بوراده مثبت و عملی بوتون ایشلر یازی وکلغلرله کوردورلک ایسته نیر ای بر

تذکره ، ای بر مضبطه یازمق ایی برایش چیقارمقدن چوق دها مقبول صایبلر . « حواله جیلک » ، « سوز ایلکی » « نصیحتجیلک » هب اختیار خصلتلرنیک بر تجلیسیدر .

شیمدی عجبیا بواختیارلرله غلبه سی نه دن اولدی ؟ بوسوالک جوانی نارنج ویرمه جکدر . فتوحات دورلرلرمزه اوج عصر سورن و عقلری دور دوران جهد و ساعی یی ، متوالی جنک وجدالری کوز اوکته کتیره جک اولورسوق کونک برنده بورولقی . مقدردی . بورغوناق باش کوسترنجه عطالته تمایل ده طبیعتله ملایم کلکه باشلا بجهدر . ایشته بوتایی حس ایدن اختیارلرله طبعاً مسکین و عاقل اولانلر درحال باش قالدیر و بواک صنی اشغال انکجه قوشا جقلدی . مع التأسف ، فقط مع الاضطراب بو حرکت موفقیته نتیجه نمش و اوج عصر مدته اختیار مفکوره سی ، اختیار سجه سی سلطنت سورمشدر . بو مفکوره تک زبرکاری اصغری سعی ، سکون و راحت ، حسه سزک ، اراده سزک ، مفکوره سزک ، انفرادیاتی ، الدار بر خودکامانی کی هب ثلومه کورتورن متردی تمایلر اولدیننه نظراً بو دورلک بدیخت انسانلری کنجکلرله چوققلردی . بولر دها کون کورمده ن وچیک آچمده ن صولغه ، قاورولوب یاغمه محکومدلر . چوققلق وکنجکلک اختیار ذهینتده یجن و نقصان ایله ثلومدی . کمال ، درایت ، اهلیت هب اختیارلرله ایددی . ایشته کنجکلک بوتون چوانمرد و یارایجی قوتلری هب بواختیارلر مفکوره سنک بطاقلری ایچنده چورودی . بوطاقلق آزدها بوتون بر ملتی بوتویوردی . و افما کنجکلک ده قصورلری یوق دکدر . فقط مزیتلرینه نسبتله بوقصورلرک خفیف قالیر .

معلومدرکه سنی و ابداع مدینتک اک مهم ایکی عاملیدر . مجاهده ایله فداکارلی و مفکوره یه مجلویت خصلتلی ده ملترک بقاری ایچون ایکی شرط اساسیدر . بو بش خصلت آلتی کنجکلک میوه لدر . بز اوج عصردرکه بومیوملری اختیارلرله سجه سنک بطاقللری ایچنده چوروندک .

انسانلرک انکشاف عضوی و روحی لری قرق ، فرق بش باشنه قادیار دوام ایتدیکنه نظراً آرتق ملتک مقدراتی قونداقده کی چوققلرک اختیارلرندن باشلا یه رق کمال چاغنه قادیار دوام ایدن نسللرک سجه واراده لرله

كوچوك نهرون

مغنياساموقع قومانداني فيليبوس، تخریب و احراق
طابورلرئيه لازم كلن اسرلری ویردكدن صوكره ،
بلديه دائرئسك بالقونه چيقدی . بودائره برسنه دن
بری اونك قزاركای و اویدر ، بنا شهرک بیتدیکی
واوانك باشلاذینی برنقطه ده مان هر طرفه ناظر بولنیور،
برآز صوكره باشلاهی جی هائلوی شهر آیین ایچین
بورادن دها ای پر بوله ماز .

بو آقشام منارملردن اذان سسی ایشیدلدی .
فاجه نك باشلاذینی حسن ایدن بوتون مسلمانلر اورتدن
چكلمش ، شیمیدین بر مزار شكلی آلان اولرند
اولوی بکلر بولر ، بوالوم نه تورلو كلاجك ؟ قوند-
قلهی ، بومایلهی ، سونكو وياسلاخلهی ییلمیورلر ...
بیلهمكده حققری وار ، زیراموقع قوماندانی فیلیپوس
هرتورلواولوی اسر ایددی ، اوله كه اوج ییجی سنه دن
بری مظالم ، فاجیع ابقاعنده بویوك برمارسه پیدا ایدن
وحتی یونان عسکرلری یله بسفر نره دن باشلاهی جقلری
شاشیریورلر . چارشی اورتسنده كوپه كوندوز باشلایان
یغمار ، تهاوزلر ، منفرد جرح و قتل وقعه لری بو
شاشیقانی علامتلیك اك بارز مثاللرنددر . هرشی ،
معین بر ساعتده ، معین بر طرزده ، كیجه لین قراكتده
پایلمی لازم كلیددی . لکن ، مظالمده بو انتظام نزانلی
تولید ایدن عواملك اك بویوك یونان عسکرلرندن
اول شهری ترك ایتك اضطرارنده بولان برلی خر-
یستیانلرك غصب و جنایت احتراصیدر . بولر عسکرلرك
آرمه سنه قاریشدی ، زنكینلرك بولندیفی اولرمدالیدی ،
مغازه و دكانلرك قاپیلرینی قیردی ، طولیادقلری اشیاپی ،
اوله بته مسلمانلردن غصب ایدلش حیوانلره ، آرانلره
یوكلوتوب قاجغه باشلاذیلر و بوال ، فیلیپوسك عسکرلر-
ینه ده اصل وظیفه لرینی اونوندورمق هر برینی كشدی
باشنه حرکته سوق ایددی . حالبوكه ، افرادی زنكین
ایتمكدن و مسلمان اهالی به داغیلوب قاجق فرصتی
ویرمكدن باشقه برشیته یازامایان بویوك منفرد حرکتلر
یکانه هدفلری عمومی بر قتل عام اولان قوماندانلرك
هیچ ایشنه ككز . بونك ایچوندركه ، فیلیپوس بوتون
كون ، آقشامه قدر ائلك آلتنده كی مفرزمه بر انتظام
ویرمكه چالیشدی . هپسه جیزبان پروغرام داخاند

یوغوروانی ایجاب ایدر . ایجه دقت ایدیلرسه داخلی
مجادله لر مزده چاریشان مخالفك ومواقفاتی اولمقدن زیاده
اختیاراتی سجه سیله كنجلاك سجه سیدر . آرمزده ایجه
كنجلر واردركه آلدقلری تریه وعهرلر جه سورن عننه لر
دولایسیله اختیار روحیه آشیلاشمش و چورومشیلردر .
الحاصل بوندن بویه یكی ، اجتماعی مؤسسملر مزده
كنجلاك سجه سنی غلبه ایدریمك ملی انقلابك كاشاشاز
بردستور حرکتی اولمالیدر . كنجلاك فیاض ، چالیشقان ،
فداكار یارایچی بر قوت اولدینه نظرأ ماتك مقدراتی
منی قوتلردن قورتولوب بو حقیق ومثبت قوتلرك آله

بروظیفه ویردی . كیمته یانغین بولرلی ، كیمته باغلی
باچاورالر ، كیمته بیزن تشكلی داغیتدی وكریده
قالان مسلح افرادی شهرک معین نقطه لرند مسلمان
اهالی بی آتشدن قاجیرمائه مأمور ایددی . بولر
اوج بیک کیشی قاذار واردی وكوندوزدن كویاشهرک
آسایشی اعاده ایتكجه چیقان منتظم دوریه کی سواقلرده
كوممه كوممه دولاشمه باشلادی .

هرشیدن اول انتظام و آسایش یچی اولان
مسلمان اهالی ، اولرئشك تخرملرینی یازی آچوب
بولرله باقیور ، ایچلرندن « غیبا ، آرتق بزم برشی
بایمه جقلری ؟ » دییوردی . اساسأ بولرک جوئی
كونلردن بری دوام ایدن فاجمه لرند دها مدھش اولان
شایعه دن قورقمه رق قوتو قومئشو ، اقربا و تملقات
عمله عله هب بر آزایه طولیاشملر ، ارککیز قادیلر
ارککلی اولره ، بیرقانی اختیارلر قوت وجارتلرینه
بل باغلاذقلری دلقانلیرك یانه صیغینمشلردی وهیسی
وقوع بوله جی هائله بی تساییمته یاقین بر توكاله بکل-
یورلردی . كام یالدمکی بر اوك قاپوسی قیریلیور ،
ایچردن بوغوق بوغوق بر طاقم سسلر دیویلیور ،
برقادی جیغانی قویلیور ، بعض چوجوق خنجرملرینك
جانخراش فریادلرله بیرتیلیدی ایشیدیلیور و بولرلی
متعاقب برقاج سلاح سسی سكوتی اعاده ایدییوردی .
دائماسلاح سسلرینی تعقیب ایدن بوسكوت جوارده كی
اولره ، او سسلردن ، اوچیفلقلردن ، او چوجوق
فریادلرند دها زیاده دھشت صالییوردی . بوالورده -
کیلر جانلرینی قورتارانی ایچین هرشیلرینی ویرمكه راضی
ایدیلر . لکن بو وحشی سوغوونجیلری نه آلتولله ، نه
كوشله تظمین ایتك قابلدی . بارابی آلدقن صوكره
عرضه تهاوز ایدییورلردی ، عرضه تهاوز ایتدكدن
صوكره قانه صوصایورلردی . دنباد شاهلاران ،
بریمیتدن دها مدھش نه واردر ؟ بو آفتی ، مغنیسا
خانی اوج کون و اوج کیجه ایچنده كچمش وگلش
انسانلرك هبندن دها ایی آكلادی . آم بوخاكك
كونلرندن او وحشی لوحه لرك ایزینی ، هانکی علوی
تأثرک باشلری سیله جك ؟

یدی باشنده چوجوقلرله یتش باشنده اختیارلرك

چکرسه واونده برلشیرسه حقیقه دور دكیشمش اولور
واختیارلرده محتاج اولدقلری حضور و راجته اصل اووقت
قاووشور . طبیعی وغیر قابل اجتناب مجز وضعفلیه
استقلال و ترقی به صوصامش بر مانی نه اختیارلر ،
نه ده تنبلر طاشییه مازلر . كولونج و مسکین بر آقتورانه
تصمیر اولمقدننه قوایمده قلوب زولی ماهروم بدع كنج
آقتورلر . براتی و یانلیدقلری دقیقه لر اولورسه آره
میره صوفلورلك ایتك یلدم دها شرفی اولمازی ؟
دارالفنون روحیات معامی

مصطفی سکیب

کورمدیکی شناختلری کوردی ، ایشتمدیکی رزالترلی
ایشیدی ، غیبا کونك برنده بولرك هپسنى اونوتغه
وبوكونش آتنده انساناتی ، ایلک ، كوزملاك دنیان
بغنی الهی شیلر موجود اولدغینی بیللمكه موفق اوله .
جقلری ؟ هپات ، اوكون یونان وحشیلری یالکز
صونایوردی ، یالکز اولدورمیوردی ، بوندن دها
نجیع برشی یاپیوردی : قیلرده كی عت وعصه تهاوز
ایدیوردی . زوجرك یكانه شعله سی اولان اخلاق
وانسانی حسلری بوغیوردی زاده لرك سكر
باشنده كی چوجونی ... ك كوردیکی شناخت اونى مطاقا
حیاتك صوگنه قدر تعقیب ایدمكدر . جدیدك آتی
صافانی قیزیل قانه بولیان آلرك حرکتی . كنج
آناسیله یرده بوغوشان وجودلرك حیوانی تقلصاتی
اصلا اونوتماچقدردر ، بولوه اونك خاطر مسنده كوندن
كونه بویون ، كینشله برنركه كی قاله جقدر ، وبولكه
كونك برنده اونك بوتون وارلغی قاپلایه جقدر .
... كی قاج چوجوگك ، ... كی قاج تانه كنج قیزك
صفوت وعصمتی بوكا بکسر قراج وقعه ایله تلویز ایدیلدی .
بسمدا هانکی تلغین ، هانکی تیزیب ، هانکی درس
بولری ایلک و دوغریلغه ایتاندیراییلر ؟

قوماندان فیلیپوس یانغینی سیر ایتك ایچین بلدییم
دائرئسك بالقونه چیقدیفی زمان بویکی شیلری دوشو-
نمكدن چوق اوزاقدی . برآشای بریوقاری دولاشیور ،
گاه دوروب كوزلرینی شهره دیکپور وایکیدم بریانه
كلوب كیدن ضابطه :

چوق كچ قالدیلر ، بویكجه هرشی اولوب
یتیلی ایدی ، مطلقا هرشی اولوب یتیلی ایدی ...
دییوردی و اطرائی سكوت ایله برابر قاراكاتی
سارییوردی . یالکز اوزاقدن اوزاغه بعض ترهن ،
اوتوموبیل سسلری ، بر چوق كیشینك بردن
یورویشلری و یوقاری طرفلردن كلن بوزغون عسکرلرك
بری برلینه باغیریشلری دیویلیوردی . فیلیپوس بو
سسلری ایشدكده دها زیاده سیکیرله یور ، صبر سزلانیور ،
قاجق ایچین كچ قالقنن قورقیوردی .

نهایت ، ساعت سكره دوغری طیش عله دن
دومانله قاریشمش بولانیق بر علو ستونی یوكسله ك
باشلادی . ضابطه :
... ایشته ...!

دیدى ، بونی متعاقب چارشونك آرقه طرفندن
آلاجلی بردومان كوممسی دها كوردندی ، بونك
اوزرندن بش دقیقه یاكیدی ، یاكچمدی شهرک اوبر
اوجی ده هوایه قوزغونی بر آتش بوسكوردی .
فیلیپوس ، پوزی بوغلودومان ستونلرینه چورلمش ،
بولندیفی نقطه ده دوردی ، سراپا دقت كسیلمشدی ،
آرتق دیشكی تلاشندن اثر قالمشدی . جهره سنده
بر بویوك دكیز حیوانیك سكینتی واریدی ، كندی
كندینه سوله نیركی :

... مطلقا جاملرده قورتولمالی ... جاملر
ایچین کافی مقدارده دینامیت واریدیدی ؟
دیدى . شیمیدی علو و دوومان ستونلری بویولر